

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Araştırma Paradigmaları ve Turizm Yazını

Bariş ÇIVAK*^a, Hakan SEZEREL^a

^a Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, ESKİŞEHİR

Öz

Bu çalışmada, Türkiye'de turizm alanında yayın yapan hakemli dergilerde 2013-2017 yılları arasında yayınlanan 326 makale incelenerek, turizm araştırmalarında benimsenen araştırma paradigmaları sınıflandırılmıştır. İncelemede, NVivo 12 nitel veri analizi programından yararlanılmış ve "makalenin yayınlandığı yıl", "araştırma yöntemi", "araştırma konusu" "dergi adı" ve "paradigma" parametreleri kullanılmıştır. Araştırma sürecinde makaleler; pozitivism, yorumlayıcı ve eleştirel paradigma başlıklarında üç grup altında toplanmıştır. Çalışma sonuçları, yerli turizm literatüründe pozitivismin ağırlıklı olduğu, yorumlayıcı paradigmanın ve eleştirel paradigmanın ise araştırma yapma ve bilme arayışlarında daha sınırlı yer bulabildiklerini göstermektedir. Çalışmada elde edilen diğer bir sonuç ise, gerek nicel gerekse nitel yöntemle yapılan çalışmalarda pragmatik ve sektörel bakış açısının araştırma tasarımlarını domine etmesidir.

Anahtar Kelimeler: Araştırma paradigması, metodoloji, turizm çalışmaları.

Abstract

This study classifies the adopted research paradigms in tourism studies in Turkey through the 326 refereed journal articles between 2013-2017. The study employs the Nvivo 12 data analysis program via the parameters, namely, "year", "research method", "research subject" "journal", and "paradigm". The articles were clustered in three paradigms which are positivist, interpretivist, and critical. The findings of the study suggest that positivism is predominant and both the interpretive and critical paradigms are limited regarding to the research paradigm preferences. Another result of the study is that the pragmatic and sectoral oriented view dominate the research designs in both quantitative and qualitative researches.

Keywords: Research paradigm, methodology, tourism studies.

JEL CODE: Z39

Makalenin Geçmişi:

Gönderim Tarihi : 21. 02.2018

Düzeltilme : 03.04. 2018

Kabul : 04.05.2018

GİRİŞ

Araştırmacı farkında olsun ya da olmasın, her araştırma süreci, bilgi ve gerçekliğin doğasına ilişkin kabullerle başlamaktadır. Bu kabuller, her araştırmanın belirli kuramlarla biçimlendiğini göstermektedir. Araştırmacının gerek ontolojik (neyi biliyorum) gerekse epistemolojik (nasıl biliyorum) kabulleri ise, belirli bir paradigmanın içinde yer almaktadır. Kuhn'a göre (1995) araştırmacılar araştırma soruları da dâhil olmak üzere verilerini toplamada, analiz etmede ve yorumlamada belirli bir paradigmanın içinde yer almaktadır. Özetle, kuramdan bağımsız, nesnel bir gözlem dilinin olamayacağını belirtir (Kuhn, 1995: 37).

Paradigma, doğruluk ve gerçekliğin doğasına ilişkin varsayımları, araştırılabilecek nitelikteki soruları ortaya koyan ve bu soruların nasıl çözüleceğini belirten bir felsefe ya da çerçevedir (Glesne, 2013:7). Konu seçiminin (ontolojik tercihlerin) yanı sıra, araştırmacıların araştırma yöntemine yönelik tercihleri (epistemolojik tercihler) de paradigmalar içinde belirlenmektedir. Kimi zaman, dünya görüşü ve ideoloji ile eşanlamlı olarak kullanılan paradigma; bir disiplindeki eğilimler, akademik danışmanların benimsediği değerler veya geçmiş araştırma deneyimlerine dayalı olarak oluşmaktadır. Oluşan bu bireysel inanç ve eğilimler, araştırmacıların nicel, nitel ya da karma desende çalışma yapma tercihlerini etkilemektedir. (Creswell, 2013: 6). Bu nedenle, araştırma tasarımının nasıl bir örüntü izlediğinin belirlenmesinin, iki başlıkta yarar sağlayabileceği düşünülmektedir. Birincisi; belirli bir bilimsel disiplinin gelişim sürecini izlemek, ikincisi ise, bu disiplinin "olağan bilim" (Kuhn, 1995) içinde bir değerlendirmesini yapmaktır.

Yerli turizm yazınında, araştırma metodolojisine ilişkin zengin bir içerik bulunmasına karşın (Çiçek & Kozak, 2012; Evren & Kozak, 2014; Tayfun, Küçükerin, Aysen, Ayşe & Özekici, 2016), araştırma paradigmaları konusundaki çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Çiçek & Kozak (2012:750) çalışması, Anatolia: Turizm Araştırmaları dergisindeki makalelerin yıllara göre dağılımı, makalelerin konulara göre dağılımı, araştırma yaklaşımı, çok yazarlık durumu, yazar unvanları, atıfların dağılımı ve yazarların kurumlarını ele almaktadır. Bibliyometri yönteminden yararlanılan bu çalışmada araştırma yaklaşımı kuramsal ve görgül çalışmalar olmak üzere sınıflandırılmıştır. Akoğlan Kozak, Evren & Çakır'ın (2013) çalışması ise, turizm anlayışının modern öncesi, modern ve modern sonrası (postmodern) değişimi üzerine yapılmış kavramsal bir çalışmadır. Evren & Kozak (2014) çalışması ise, 2000-2010 yılları arasında Türkiye'de turizm ve konaklama alanlarıyla ilişkili makalelerin bibliyometrik bir analizini sunmaktadır. Bu çalışma, Çiçek & Kozak (2012)

çalışması ile benzer örüntüleri kaydetmektedir. Sözü edilen çalışmalarda konuların seçiminden itibaren devrede olduğunu düşündüğümüz paradigma eğilimleri kapsam dışında tutulmuştur. Tayfun ve ark. (2016) çalışması, lisansüstü tezleri incelemektedir. Bu çalışmanın sonuçları, Evren & Kozak (2014) çalışmasıyla örtüşmektedir (Tayfun ve ark., 2016: 63). Çalışmada, işletme bilimi etrafında gelişen turizm tezlerinin ağırlıkta olmasına rağmen, son yıllarda, ekoloji gibi farklı disiplinlerle ilişkili çalışmaların öne çıktığı ve alanın çeşitlendiği belirtilmektedir. Özetlemek gerekirse; söz konusu çalışmalar, özellikle konu, danışman, yıllara bağlı olarak değişen konu seçimi eğilimleri ve araştırma yöntemleri üzerinde durmakla birlikte, araştırma paradigmalarına yönelik çıkarımlar sunmamaktadır. Bu nedenle, turizm alanındaki araştırma paradigmalarının belirlenmesinin alan yazındaki bir eksikliği dolduracağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de, güncel turizm araştırmalarında var olan paradigma eğilimlerini belirlemektir. Bu amaca yönelik olarak, hâkim paradigma ve alternatif paradigmalar tartışmaya açılmış, nedenleri ve sonuçları incelenmiştir. Buna ek olarak, turizm dergilerinde son beş yılda ağırlıklı olan araştırma yöntemi ve paradigma eğilimleri incelenerek, mevcut literatürün evrensel turizm literatüründe hakim olan eğilimlerle koşut olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, turizm araştırmalarında paradigmalar hakkında kısa bir literatür özetine yer verilmiş, elde edilen bulgular sunulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda, turizm araştırmalarında üretilen bilgilerin çeşitlenmesi ve zenginleşmesi için bazı öneriler sunulmuştur.

PARADİGMALAR

Paradigma, genel kabul görmüş olan bir model ya da örnek anlamına gelmektedir. Bu kavramın akademik alanda yaygınlık kazanmasını sağlayan Kuhn'a (1995) göre paradigma, bilim topluluğunun çalışmalarında örnek aldığı model ve bilim topluluğunun paylaştığı bütün değerler ve alışkanlıklardır. "Olağan" ve "normal" bilimin doğası olarak betimlenen durumda, bilim topluluğu, araştırma alanlarında genel kabul gören kuramları temel alarak çalışmalarını sürdürmektedir. Böylece, hâkim paradigmaya dayalı bir araştırma yapan kişi, alanı yeniden kurmaya çabalamamakta, ortaya attığı her kavramın meşruluğunu göstermek zorunda kalmamaktadır (Öztürk, 2012: 177). Bununla birlikte, "normal" bilimde; araştırmacıların gündeminde çoğunlukla iradi olarak seçilmiş bir paradigma olmadığından, hangi paradigma içinde konumlandığını ve kimin yararına bilgi ürettiğini bilememektedir (Özen, 2002).

Paradigma, temel olarak, olay ve olgulara bakma yoludur (Tutar, 2013; 602). Belirli bir paradigmanın ışığında yapılan çalışmalar; söz konusu paradigmanın sağlamış olduğu yasalar, genellemeler ve deneysel araçlardan yararlanmaktadır. Paradigma, bilim insanlarının dünya görüşü olarak da ifade edilmektedir. Diğer bir anlatımla, bilim insanlarına araştırmalarında yol gösteren bir pencere ya da gözlük (Koçel, 2003) işlevini görmektedir. Paradigmanın temel işlevi, bilimin ne olduğu/olması gerektiği ve bilimsel bilgiye nasıl ulaşılacağını göstermektir. Özetle, paradigmalar, ontolojik, epistemolojik ve metodolojik varsayımlara dayanmaktadır (Dikeçligil, 2010, 54). Burrell & Morgan (1979) bu varsayımlara insan doğası hakkındaki varsayımı da eklemektedir.

Varlık felsefesi anlamına gelen ontoloji, varlığın ya da varoluşun incelenmesidir (Jacquet, 2002). Epistemoloji, bilginin doğası, kapsamı ve kaynağıyla ilgilen felsefe dalıdır (Hardwig, 1985; Quine, 1969). İnsan doğası, insanlarla çevresi arasındaki ilişkilerle ilgili varsayımlara dayanmaktadır. Bilim topluluğunun çalışmalarında kullandığı kurallar, teknikler ve yaklaşımları kapsayan metodoloji (İslamoğlu & Alnıaçık, 2014: 22) ise farklı varsayımlara farklı yöntemlerle yaklaşılması gerektiğini ifade etmektedir (Burrell & Morgan, 1979).

Araştırmaların tasarım sürecinde söz konusu varsayımların kimi zaman gözden kaçırıldığı, kimi zaman ise metodolojik tercihlerle sınırlandırıldığı görülmektedir. Özellikle, kariyerlerinin başındaki araştırmacılar için metodolojik varsayımlar (nicel, nitel ve karma yöntemlerin kullanımı) araştırma probleminin ve araştırma amacının önüne geçmektedir. Mackenzie & Knipe (2006) bu durumu bir dikotomi olarak nitelendirmekte ve araştırma metodolojisinin tercihinde de belirleyici olanın araştırma paradigması olması gerektiğini belirtmektedir. Kısacası, araştırmaların tasarım aşamasında öncelikli olarak belirlenmesi gereken, araştırmacının çalışmasını hangi amaçla ve neye hizmet ettiğini belirleyen paradigmalar. Araştırmacıların var olan paradigmalar hakkında fikir sahibi olması, söz konusu sorunu gidermekte yararlı görülmektedir.

Bu çalışmada, yerli turizm araştırmalarında var olan paradigma eğilimleri belirlenirken, literatürde yer verilen üç ana paradigmadan yararlanılmıştır. Bu paradigmalar; pozitivism, yorumlayıcı paradigma ve eleştirel paradigmadır (Akış Roney, 2011; Creswell, 2013; Tribe, 2001).

Pozitivism

Pozitivizmde; ontolojik olarak, sosyal ve doğal dünyanın "evrensel" yasalarla yönetildiği anlayışı baskındır. Buna göre, gerçek dünya, durağan ve belirlenebilir

bir örüntüye sahip, kapalı bir sistemdir. Bu nedenle, gerçekliğin belirlenmesi ile olay ve davranışların tahmin edilmesi mümkündür. Epistemolojik olarak ise, nesnel ve nicel yöntemden yararlanır. Aksiyolojik olarak ise, içkin (intrinsic), önermeye dayalı ve değerden bağımsızdır. (Jennings, 2007: 14). Pozitivizm ya da post-pozitivizm olarak adlandırılan bu paradigma yaklaşımıyla oluşturulan bilgi, dünyada "dışarıda bir yerde" araştırmacıdan bağımsız olarak var olan gerçekliğin gözlemi ve ölçümüne dayanmaktadır. Yukarıda söz edildiği gibi, dünyayı yöneten evrensel kuramlar ya da kanunlar olduğundan bu kuram ve kanunların test edilip, geliştirilmesi gerekmektedir. Pozitivizm paradigmasını benimseyen araştırmacılar araştırma sürecine bir kuramla başlamakta, buradan sorular/hipotezler üretmekte ve bu soru/hipotezleri sınamaktadır (Creswell, 2013:7). Yıldırım & Şimşek (2011) pozitivist araştırma paradigmasını "düşüşte olan bir paradigma" olarak nitelemektedir. Bunun nedeni, Newton'un bilim paradigmasının mekanik karakterinin sosyal bilimlere uygulanmasıdır. Bu mekanik görüşün uygulamalarını Durkheim'in toplum analizinde ve Taylor'un bilimsel yönetim ilkelerinde görmek mümkündür. Bu nedenle, sosyal dünyanın da belirlenebilir olduğu, bu dünyayı ölçülebilir hale getirmek gerektiği ve sosyal dünyanın da aynı makineler gibi yönetilebileceği varsayılmaktadır. Einstein'ın görelilik teorisi, Newtoncu bu mekanik ve belirlenebilir dünya varsayımının geçersiz olduğunu göstermiş ve buradan hareketle de yeni yaklaşım ve paradigmalara ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır. Pozitivizmin temel özellikleri ise birkaç temel özellik altında toplanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011: 24-25):

1. Gerçekliğin basit oluşu: Bütünün parçaların toplamına eşittir.
2. Hiyerarşi düzenin ilkesidir: Sistemler en basitten en karmaşığa kadar hiyerarşik bir biçimde sınıflandırılabilir.
3. Evren mekaniktir: Evren saat gibi çalışan mekanik bir obje ya da bir makine gibi düşünülür.
4. Gelecek ve yön belirlidir: Mekanik bir evren söz konusu ise evrenin geleceği önceden kestirilebilir.
5. Nedensellik ilişkisi: Eğer parçalar arasındaki nedensellik ilişkisi biliniyorsa, ilişkinin sonuçlarını açıklanabilir.
6. Değişim nicel ve birikimli biçimdedir: Sistemler birikim yoluyla gelişmektedir. Her bir değişim sisteme yeni bir parça ya da boyut ekler. Nitel veya sıçramalı değişim nadirdir.
7. Nesnellik zorunludur: Gözlemci ve gözlenen kesin sınırlarla ayrılır. Bilimsel süreç ve ilkeler belirlidir.

Yukarıda sıralanan özelliklerden en belirginini ve kapsayıcısının evreni mekanik olarak görme eğilimi olduğu söylenebilir. Bu eğilimi doğuran en önemli gelişme ise saatin bulunmasıdır. Saat kendisi dışında bir rasyonalite tarafından yönetilen bir düzeni sergilemektedir. Bir diğer özelliği ise mekanik nesnellik simgesidir. Saatin modern yaşamın kurucu bir unsuru olmasından hareketle dünya algısı da makine metaforuyla açıklanmaya başlamıştır. İnsan davranışlarının açıklanmasında da aynı benzeşim kullanılmış, fiziksel olmayan dünya da fiziksel dünya gibi neden sonuç ilişkileriyle açıklanabilen ve kestirilebilen bir anlayışla temellendirilmiştir (Sargut, 2001: 30).

Pozitivizmin hizmet ettiği dünya görüşü sosyal dünyanın kendi içinde bir düzeni olduğunu gösteren işlevselci paradigmadır. Düzenleyici sosyoloji perspektifiyle, yaklaşım olarak objektif bakış açısıyla gerçekleştirilmektedir. İşlevselci paradigma sosyolojik olaylara realist, pozitivist, determinist ve nomotetik eğimli bakış açılarıyla yaklaşır. Yüksek oranda pragmatiktir. Pratik sorunlara pratik çözümlerin üretilmesiyle ve toplumsal ilişkilerin kontrolü ve düzenlenmesiyle ilgilidir. İşlevselci paradigmada toplumsal çevrenin nispeten ölçülebilen, çalışılabilen ve tanımlanabilen somut ampirik eserler ve ilişkilerden oluştuğu düşüncesi vardır (Burrell & Morgan, 1979).

Yorumlayıcı Paradigma

Yorumlayıcı paradigma ise, pozitivist paradigmanın kimi varsayımlarını reddetmektedir. Tribe (2001: 445) bilimci-pozitivist geleneğin araştırma konusunu nesneleştirilmesine karşın, yorumlayıcı geleneğin sosyal dünyayı konu olarak seçtiğini ve sosyal dünyanın ağzından konuşmayı teşvik ettiğini (speak for itself) belirtmektedir. Yorumlayıcı paradigmayı benimseyen araştırmacılar için dışarıdan gözlenen davranışların ardında farklı anlamlar taşıdığı ve gerçeklerin kültür ve değer temelli olarak farklı yorumlara açık olduğu düşüncesi geçerlidir (Akış Roney, 2011). Pozitivist araştırmalarda “neden” sorusu öne çıkarken, yorumlayıcı araştırmalar “nasıl” sorusuna odaklanmaktadır. Yorumlayıcı paradigmada ontolojik inanca göre, gerçek, sosyal ortamda oluşan, karmaşık ve değişken bir yapıdadır. Bu nedenle, “bilme”nin yolu, insanların çevreyi nasıl anladığı ve yorumladığı ile ilişkilidir. Yorumlayıcı paradigma, belirli bir sosyal grubun üyelerine ulaşarak etkileşimde bulunmaya önem verir. Genel olarak, yorumlayıcı paradigma temelli çalışmalar tanımlayıcı olduğundan, nitel yöntemden yararlanmaktadır (Glesne, 2013). Yorumlayıcı bakış açısında amaç, toplumsal yaşama dair bir anlayış geliştirmekle birlikte, insanların doğal yaşantılarında nasıl bir anlam oluşturduklarını keşfetmeye yönelik olduğu söylenebilir. Bununla bir-

likte toplumsal gerçekliğin doğasını, bilimle sağduyu arasında ilişkiyi, doğruluk ve yanlışlık nasıl belirlendiğine ilişkin eylem ve davranışları gözlemler, derinlemesine inceler ve yorumlar (İslamoğlu & Alınacı, 2014: 15). Yorumlayıcı paradigmayla gerçekleştirilen çalışmada yaklaşım, düzenleyici sosyoloji perspektifiyle ve sübjektif bakış açısıyla oluşturulur. Bununla birlikte sosyal bilime yaklaşımı, nominalist, anti-pozitivist, voluntarist ve ideografik eğilimdedir. Yorumlayıcı paradigma, sosyal dünyanın mekanik bir görünümünü sunan pozitivist paradigmadan bazı nitelikleriyle farklılaşmaktadır. Yorumlayıcı paradigmanın temel nitelikleri ise aşağıdaki gibi özetlenebilir (Yıldırım & Şimşek, 2011:31) :

1. Gerçeklik karmaşıktır: Değişkenlik, çeşitlilik ve karşılıklı etkileşim bütün sistem ve olguların doğal özelliği olup, her sistemin kendine özgü nitelikleri bulunmaktadır.
2. Heterarşi düzendir: Sistemler pozitivistin varsayımlarında olduğu gibi hiyerarşik ve piramitsel değil, önceden kestirilemez karşılıklı sınırlılık, etkileşim ve hareketlerle belirlenen heterarşik düzenlerdir.
3. Evren holografiktir: Evren bileşenlerinin ayrıştırılıp tam tersi bir düzende birleştirilebileceği mekanik biçimde kavranamaz. Her parçada bütünü bilgisi bulunmaktadır ve her parça birbiriyle ilişkilidir.
4. Gelecek ve yön belirsizdir: Olasılıklar bilinse de, kesin sonuçları kestirmek mümkün değildir.
5. İlişkiler doğrusal değildir ve karşılıklı nedensellik vardır: neden sonuç ilişkisi yaratan değişkenler karşılıklı etkileşerek birlikte değişir.
6. Değişim morfojenetiktir: Sistemler nicel değişimlerden çok, nitel değişimi yansıtacak biçimde çeşitlilik, açıklık, karmaşıklık, karşılıklı nedensellik ve belirsizlik gösterir.
7. Gözlemci belirli bir bakış açısına sahip katılımcıdır: Gözlemci gözlenenden soyutlanmış ve uzak değildir. Nesnellik yoktur, bakış açısı vardır.

Eleştirel Paradigma

Eleştirel paradigma, insan ürünü olan kalıplaşmış tarihsel, ekonomik, toplumsal ve kültürel değerlerin “olağan” ve “normal” olma hallerini sorgulamaktadır. Genel olarak ideoloji eleştirisi yaparak, yabancılaşma, metalaşma, ezme ve ezilme pratiklerini incelemektedir. Eleştirel paradigma, söz konusu değer ve pratiklerin (çarpıtılmış ideolojiler yoluyla)

Tablo 1. Üç Paradigmanın Karşılaştırılması

Paradigmalar	Varsayımlar	Bakış Açısı	Çıktılar	İlgili araştırma yöntem ve analizleri
Pozitivizm	Gerçekler ve değerler bilimsel olarak ayrılır: Gerçeklere odaklanır.	Teknik	Tahmin ve Kontrol	Deneysel
				Yarı deneysel
				Nedensel karşılaştırma
Yorumlayıcı	“Gerçeklerin” kavranması zor bir doğası vardır ve görecelilik önemlidir.	Uygulamalı	Aydınlanma ve anlama	Etnografya
				Olgu bilim
				Sembolik etkileşimcilik
				Anlatı analizi
				Gömülü kuram
Eleştirel	Olay ve gerçekler birleştirilir.	Özgürlükçü	Özgürleşim	Eleştirel etnografya
				Feminist araştırma
				Katılımcı eylem araştırması
				Eleştirel söylem analizi

Kyanka: Tribe, 2001: 446; Glesne, 2013: 9

sürekliliklerini nasıl sağladıklarını ve bu sürekliliği kırmamanın yollarını araştırmaktadır. Bu nedenle, yanlış bir epistemolojiden yararlanır (Glesne, 2013: 13). Buradaki yanlışlık, toplumun ezilen, dışlanan ve sömürülen kesimlerinin ve ezme ezilme ilişkileri içindeki aktörler ve yapıların ortaya konulması (Creswell, 2013:10) için ezilenlerin bakış açısını (Freire, 2006) temel almaktadır. Eleştirel paradigmanın amacı, bilimsel araştırma yoluyla, bireylerin ve toplumların baskı ve ezme pratiklerinden özgürleştirilmesidir (Dikili, 2013). Bu paradigmda, genel olarak nitel araştırma yönteminin tercih edildiği görülmektedir (Akış Roney, 2011).

Pozitivizm, yorumlayıcı paradigma ve eleştirel paradigma birlikte düşünüldüğünde; üç ayrı amaca hizmet ettiği görülmektedir (Tribe, 2001: 445). Birincisi; teknik bir ilgiyle; çevrenin denetimi ve yönetimine odaklanmakta; araştırmacıları modern ve teknolojik bir dünyanın bakış açısından düşünmeye zorlamaktadır. İkincisi, dünyayı ve çevreyi anlamlandırmaya çalışan pratik ilgiye sahiptir. Üçüncüsü ise; dogma ve yalanlardan özgürleştirme (emancipation) ilgisine sahiptir. Her bir ilgi, kendine özgü bir metodolojiye sahiptir. Teknik ilgi pozitivizmle, pratik ilgi yorumlayıcı paradigmayla ve özgürleştirme ise eleştirel paradigmayla anılmaktadır. Eleştirel paradigmayla yapılan çalışmalarda standart bir yöntem dizisi olmamakla birlikte, nitel araştırma desenine özgü belirgin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Glesne, 2013: 14):

1. Eleştirel kuramcılar araştırmayı bir politik hareket olarak görmektedir. Toplumun ezilen ve sömürülen kesimlerinin bakış açılarını, güç merkezli konulara ve güç kullanımındaki baskın öğelere odaklanırlar. Çalışmaların amacı, değer sistemlerinin bir eleştirisini yaparak özgürleştirici eylemde bulunmaktadır.
1. Eleştirel kuramda kullanılan dil ve dilin içeriği ile söylemlerin amacı ve hangi güç ilişkilerini meşru kılmaya çalıştığı ile ilgilenilir.
2. Eleştirel kuramda, düşünceyle eylem, kuram ile uygulama arasındaki ilişkilere önem verilmektedir. Toplum tarafından kabul edilen eylemlerin neler olduğunu belirleyerek ve öğrenilmiş sınırlılıkları, dürtüleri ve yaşamları ezilenlerin gözünden sorgulayarak var olan yapıları değiştirmenin yollarını araştırır.

Tablo 1’de üç paradigmadaki varsayımlar, bakış açıları, çıktılar ve ilgili araştırma yöntem ve analizleri özetlenmiştir. Bu çalışmada, yukarıdaki bilgiler ışığında, yerli turizm yazınındaki başat paradigma eğilimi belirlenmeye ve ele alınan konular, yararlanılan yöntemler ve araştırmaların tarihsel gelişimi betimlenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, turizm alanında hakem denetimli dergilerde yayınlanan makalelerin araştırma paradigmalarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla,

Tablo 2. Paradigma Sınıflandırmasında Kullanılan Anahtar Kavramlar

Pozitivizm	Yorumlayıcı	Eleştirel
<ul style="list-style-type: none"> • İşletmeler veya sektör için pratik çıktılar 	<ul style="list-style-type: none"> • Olguları ve olayları anlama ve açıklama 	<ul style="list-style-type: none"> • Ezme ve ezilme pratikleri, • Özgürlük, • Kadın hakları, • Sömürü ilişkileri, • Kontrol ve denetim mekanizmaları

2013-2017 yılları arasındaki beş yıllık dönemde hakem denetimli ve DergiPark Akademik'te taranan turizm dergileri çalışma kapsamına alınmış; bu dergilerde yayınlanan turizm konulu makaleler incelenmiştir. Çalışmada, “konferans notları, lisansüstü tez özetleri, çeviri makaleler, turizm araştırma incelemeleri ve Türk turizm araştırmacıları” ile ilgili çalışmalar kapsam dışı tutulmuştur. Bununla birlikte, turizm alanıyla ilgisi olmadığı belirlenen üç makale ise araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Buna göre, değerlendirilmeye alınan makale sayısı 326'dır.

Makaleler değerlendirilirken konunun başlığı, özet, yöntem ve sonuç bölümleri taranmış; “makalenin yayınlandığı yıl”, “araştırma yöntemi”, “dergi adı”, ve “paradigma” parametreleri özelinde 326 adet makale NVivo 12 nitel veri analizi programı yardımıyla sınıflandırılmıştır. Paradigma sınıflandırması yapılırken, literatürde kabul gören üçlü paradigma sınıflandırmasından yararlanılmıştır (Akış Roney, 2011; Glesne, 2013; Tribe, 2001). Paradigma sınıflandırması yapılırken yararlanılan anahtar kavramlar Tablo 2'de görülmektedir.

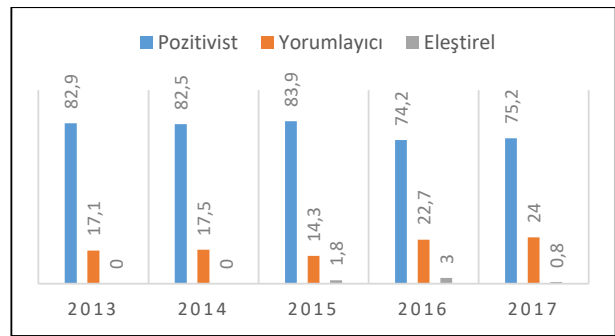
Tablo 3. Dergilerin Yıllara Göre Paradigma Eğilimleri

	YIL															Toplam %	
	2013			2014			2015			2016			2017				
	P	Y	E	P	Y	E	P	Y	E	P	Y	E	P	Y	E		
Anatolia	12	6	-	14	4	-	13	3	-	11	6	1	12	3	-	85	26
Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	5	2	-	13	4
Güncel turizm Araştırmaları Dergisi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2	-	10	3,1
Journal of Tourism Theory and Research	-	-	-	-	-	-	8	1	1	8	2	-	7	4	-	31	9,5
Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi	17	-	-	16	2	-	19	1	-	14	1	-	26	4	1	101	31
Turizm Akademik Dergisi	-	-	-	3	1	-	7	3	-	8	1	-	13	4	-	40	12,3
Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	3	-	10	3,1
Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5	-	13	4
Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	1	11	4	-	23	7,1
Toplam	29	6	-	33	7	-	47	8	1	49	15	2	97	31	1	326	100
%	82,9	17,1	-	82,5	17,5	-	83,9	14,3	1,8	74,2	22,7	3	75,2	24	0,8	100	

Buna göre işletmeler veya sektör için fayda sağlama yönü her türlü pratik çıktıları içeren çalışmalar pozitivist paradigma sınıflandırması içinde değerlendirilmiş; olguları ve olayları anlama ve açıklamaya yönelik çalışmalar yorumlayıcı paradigma içinde değerlendirilmiştir. Ezme ve ezilme pratikleri, özgürlük, kadın hakları, sömürü ilişkileri, kontrol ve denetim mekanizmalarının çalışanlar üzerindeki etkileri üzerine çalışmalar ise eleştirel paradigma çerçevesinde değerlendirilmiştir. Yöntem, paradigma sınıflandırması yaparken anahtar değişken olarak değerlendirilmemiştir.

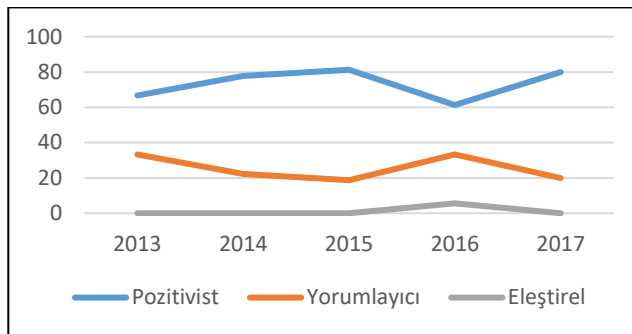
BULGULAR ve TARTIŞMA

Yapılan analizlere göre, araştırmaların %31'i Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi'nde, %26,1'i Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi'nde, %12,3'ü Turizm Akademik Dergisi'nde, %9,5'i Journal of Tourism Theory and Research'de yayınlanmıştır. Diğer dergilerin oransal olarak daha az olduğu Tablo 3'te görülmektedir. Bunun sebebi, dergilerin 1-2 yıllık geçmişinin olmasıdır.

Şekil 1. Yıllara Göre Paradigma Dağılımı

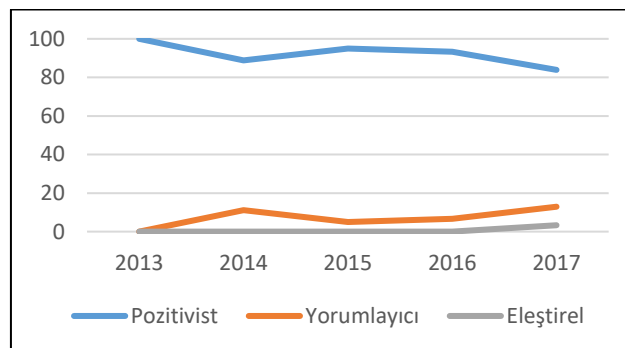
Ek'1 de verilmiştir. Eleştirel paradigma ile ilişkilendirilen çalışmaların (Uğuz & Topbaş, 2016; Çelik, 2017; Ceylan & Somuncu, 2016; Davras & Davras, 2015) az sayıda olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan ilk üçü, doğrudan eleştirel paradigma içinde yer alırken; son çalışma ele aldığı konu ve araştırma yaklaşımları bakımından yorumlayıcı paradigma ile eleştirel paradigma

Şekil 2. Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi Paradigma Dağılımı (%)

326 çalışmadan 255'ünde (%78,2) pozitivist paradigma, 67'sinde (%15,67) yorumlayıcı paradigmayla, 4'ünde (%1,22) ise eleştirel paradigma benimsenmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan 326 makalenin isimleri ve hangi paradigmaya dâhil edildiklerini gösteren liste

arasında konumlanmaktadır. Bu çalışmaların eleştirel paradigma içine dahil edilmelerinin nedeni, ele aldıkları araştırmanın başlığı ve konusu, amacı ile ulaştıkları sonuçlardır.

Şekil 3. Seyahat ve Otel İşletmeleri Dergisi Paradigma Dağılımı (%)

Buradan hareketle, 2013-2017 yılları arasında yapılan çalışmalarda pozitivist paradigmanın hâkim olduğu ifade edilebilir (Tablo 3).

Tablo 3'te görüleceği üzere makale sayılarında bir artış görülmektedir. Bunun temel sebebi ise, 2017 yılında üç derginin daha DergiPark'ta taranan dergi listesine girmesidir. Bu dergilerin yayın hayatına başlamasıyla makale sayısı iki kat artmıştır. Paradigma dağılımı açısından bakıldığında, pozitivist paradigmanın 2013 yılında %82,9'dan 2015 yılında %83,9'a yükseliş gösterdiği görülmektedir. Ancak 2016 yılından itibaren bu yükselişin düşüşe geçtiği ifade edilebilir. Çünkü pozitivist paradigmanın 2016'da %74,2'ye gerilediği 2017'de ise %75,2'ye çıktığı görülmektedir. Bu gerilemenin temel sebeplerinden biri, son yıllarda nitel araştırma yönteminin tercih edilmesinden kaynaklı olabilir. Paradigma dağılımı Şekil 1'de daha net görünmektedir.

Seyahat ve Otel İşletmeleri Dergisi'nde pozitivist paradigmanın diğer paradigmalara göre oldukça baskın olduğu Şekil 3'te görülmektedir. Yorumlayıcı ve eleştirel paradigmaya verilen önemin görece az olduğu ifade edilebilir. Bu derginin yayın politikasından kaynaklanabileceği gibi dergiye gönderilen çalışmalardan kaynaklı da olabilir.

Tablo 4. incelendiğinde 326 çalışmadan 184'ünde (%56,4) nicel yönetime, 138'inde (%42,3) nitel yönetime başvurulduğu görülmektedir. Bununla beraber dört (%1,3) çalışmada hem nitel hem de nicel yöntemin olduğu karma desenden yararlanılmıştır. Nicel yöntemle yapılan çalışmaların çoğunluğunda (%96 ve üstünde bir oranla) pozitivist paradigma yaklaşımı varken, nitel araştırmayla yapılan çalışmalarda bu durum farklıdır. Söz gelimi, 2013 yılında nitel yöntemle ele alınan

Tablo 4. Yönteme Göre Hâkim Paradigma

Yöntem		YIL															Top.
		2013 (N=35)			2014 (N=40)			2015 (N=56)			2016 (N=66)			2017 (N=129)			
		P	Y	E	P	Y	E	P	Y	E	P	Y	E	P	Y	E	
Nicel	n	21	-	-	26	-	-	38	-	1	31	1	1	61	3	1	184
	%	100	-	-	100	-	-	97,4	-	2,6	97	-	3	98,4	-	1,6	56,4
Nitel	n	8	6	-	5	7	-	9	8	-	16	14	1	36	28	-	138
	%	57,1	42,9	-	41,7	58,3	-	53	47	-	51,6	45,1	3,2	56,2	43,7	-	42,3
Karma	n	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	4
	%	-	-	-	100	-	-	-	-	-	100	-	-	-	-	-	1,3
Top.	n	29	6	-	33	7	-	47	8	1	49	15	2	97	31	1	326
	%	82,9	17,1	-	82,5	17,5	-	83,9	14,3	1,8	74,2	22,7	3	75,2	24	0,8	100

Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi 1990 yılından beri, Seyahat ve Otel İşletmeleri Dergisi ise 2006 yılından beri turizm alanında yayın yapmaktadır. Şekil 2'deki çizgi grafiğinde görüldüğü üzere Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi'nde yıllar itibariyle paradigma eğilimi çok fazla değişmemektedir. Hem pozitivist paradigmada hem de yorumlayıcı paradigmada önemli bir kırılma görünmemektedir. Ancak 2017 yılında pozitivist paradigmada bir artış, yorumlayıcı paradigmada da bir düşüş görülmektedir. Bununla birlikte, eleştirel paradigmayla 2016 yılında sadece 1 çalışma yapılmasından kaynaklı olarak bu paradigmaya ait çizgi grafikte belirgin olarak görünmemektedir.

çalışmaların %57,1'i pozitivist, %42,9'u yorumlayıcı paradigma benimsenerek yapılmıştır. Bununla beraber, 2013 yılında yapılan araştırmaların %40'i, 2014'te %30'u, 2015'te %30,3'ü nitel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler ışığında, 2013-2015 yılları arasında nitel yöntemle yapılan çalışmalarda düşüş görülürken; 2016-2017 yıllarında düşüşün aksine artış olduğu görülmektedir. 2016'da nitel yöntemin benimsendiği araştırmalar %46,9 iken, 2017'de %49,6'ya çıkmıştır.

Tablo 5. Konulara göre Paradigma Eğilimleri

Konu				Konu				
	Paradigma	P	Y		E	Paradigma	P	Y
Destinasyon	17	5	-	Stratejik yönetim	3	-	-	
Erişilebilir Turizm	3	4	-	Sürdürülebilir Kalkınma	1	2	-	
Finans	11	-	-	Sürdürülebilir Turizm	14	3	-	
Gıda güvenliği, Hijyen	2	-	-	Teknoloji	8	-	-	
Helal Turizm	4	4	-	Termal Turizm	1	-	-	
Hüzün Turizmi	-	1	-	Turist Rehberliği	3	-	-	
İnanç Turizmi	2	1	-	Turist-Ziyaretçi Çalışmaları	16	-	-	
İnsan Kaynakları Yönetimi	23	1	2	Turizm Akademisyenleri Üzerine	2	-	-	
İş Turizmi	1	-	-	Turizm Araştırmaları ve Yöntemleri	1	8	-	
Örgüt Kültürü	2	-	-	Turizm Ekonomisi	4	-	-	
Kurvaziyer Turizmi	1	-	-	Turizm Planlaması	6	1	-	
Kültür Turizmi	3	1	-	Turizm Politikaları	3	1	1	
Müşteri ilişkileri yönetimi	7	-	-	Turizm Tarihi	-	14		
Örgütsel Davranış	31	1	-	Turizmde Eğitim ve Öğretim	13	1	1	
Özel Etkinlikler	6	3	-	Turizmin Etkileri	2	3	-	
Pazarlama	24		-	Ulaşım	2	-	-	
Politik Krizler, Terör Olayları vb.	-	1	-	Yiyecek-İçecek / Gastronomi	17	9	-	
Rekreasyon	7	2	-	Yönetim Uygulamaları	14	1	-	
Sağlık Turizmi	1	-	-					

Elde edilen bulgulara göre, Türkiye turizm dergilerinde en çok sırasıyla örgütsel davranış (n=32), yiyecek-içecek (n=26), insan kaynakları (n=26), pazarlama (n=24), destinasyon (n=22), sürdürülebilir turizm (n=17), turist-ziyaretçi çalışmaları (n=16), turizmde eğitim-öğretim (n=15), yönetim uygulamaları (n=15) ve turizm tarihi (n=14) konuları çalışılmaktadır. Tablo 5'te konulara göre paradigma eğilimleri gösterilmiştir. Buna göre, konuların çoğunluğunda pozitivist paradigma benimsendiği görülmektedir. Pazarlama, müşteri ilişkileri, turist-ziyaretçi çalışmaları, stratejik yönetim, finans, iş turizmi, örgüt kültürü, gıda güvenliği ve hijyen, sağlık turizmi, termal turizm, turist rehberliği, turizm ekonomisi ve ulaşım konuları tamamen pozitivist paradigmayla ele alınmıştır. Turizm tarihi, hüzün turizmi, politik krizler ve terör olayları konularında da tamamen yorumlayıcı paradigma benimsenmiştir. Eleştirel paradigma konusunda kısıtlı çalışmaların olduğu daha önce de ifade edilmiştir. İnsan kaynakları yönetimi (n=2), turizm politikaları (n=1), ve turizmde eğitim ve öğretim (n=1) konularında az da olsa eleştirel çalışmaların yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Yerli literatürde paradigma kavramı; turizm (Akoğlan Kozak ve ark., 2013) turizm işletmeciliği (Öztürk, 2010) ve boş zaman (Akova & Çakmak, 2015) başlıklarında tarihsel bir süreç içinde incelenmiştir. Buna karşın; turizm araştırmacılarının benimsedikleri araştırma paradigması konusuna yönelik literatürün sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle kariyerinin başındaki genç araştırmacıların ve akademik danışmanların nicel ve nitel yöntem dikotomisi sınırında kalmaları (Mackenzie & Knipe, 2006) araştırma paradigmalarına verilmesi gereken önceliği aşındırmaktadır. Özetle, araştırma sorusunun/konusunun seçiminden benimsenen metodolojiye kadar tüm araştırma süreci aşamalarında araştırmacıya rehberlik eden; paradigma konusuna gereken önemin verilmediği görülmektedir. Bu nedenle, araştırmaların "nicelci" ya da "nitelci" veya "karma" kimliklerinden önce, neye hizmet ettikleri konusunun ihmal edildiği ve bilimsel bir fasit daire ile sonuçlandığı görülmektedir.

Tribe, Dann & Jamal (2015) paradigmanın incelenmesinde ısrar etmek için iki neden göstermektedir. Birincisi; paradigma, bir kavram, bir örüntü, bir model veya paylaşılan bir inanç sistemi olarak hem sosyal bilimlerde, özel olarak ise turizm çalışmalarında yer almaktadır. Her olgunlaşmış disiplin ya da konu, ne olduğu ve

nasıl oluştuğu hakkında bilgi sahibi olmaya gereksinim duymaktadır. İkincisi, her bilimsel disiplinin kendisini diğer disiplinlerle ve bilimsel topluluklarla karşılaştıracak bilgilere ihtiyacı vardır. Bunun nedeni, hakim olan paradigma içindeki sapmaların farkında olmak ve bu sapmaları kontrol etmektir. İncelenen araştırmalarda paradigma tercihinin bilinmemesi ya da atlanması, belirli hakim bir paradigmanın (pozitivist/post-pozitivist) metodolojisini içselleştirmeksizin tekrar etmelerine neden olmaktadır. Özen (2002) bu eğilimi törensel görgüçlülük olarak adlandırmaktadır. Bu türden araştırmalar; *bilgi yerine bulgu* üretmektedir. Söz konusu kırsaldöngüden kaçınmak, özgün araştırmalar üretebilmek ve “paradigma kapanması”ndan kaçınmak için (Kuhn, 1995) içinde bulunulan paradigmayı ve diğer paradigmaları incelemenin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Turizm alanında evrensel olarak sosyal bilimlere benzer biçimde (Kuş, 2007) pozitivist geleneğin egemen olduğu çokça yazılmış olmasına karşın, yerli literatürde turizm araştırmalarına yönelik bibliyografyalarda (Çiçek & Kozak, 2012; Evren & Kozak, 2014; Tayfun ve ark., 2016) araştırmacıların paradigma tercihlerine değinilmediği görülmektedir. Ana akım yönetim çalışmalarına benzer biçimde, turizm çalışmalarında da, rasyonel yönetimin, verimli ve etkili olmanın, turizm bilgisi ile işletme başarılarının koşut olarak araştırıldığı bu yaklaşımın (Dikili, 2013); turizm çalışmalarında hâkim olması turizm araştırmalarının ekonomik, sosyal, politik ve kültürel olayları “anlamak” ve “değiştirmek” amacıyla yapılmasını engellemektedir. Turizm olgusunun karmaşık ve çok yönlü yapısı ve görelilik olarak diğer bilimsel disiplinlerden beslenerek gelişmesi ve özellikle yerli literatürde, sözcüğü liderlik konusunda (Akın & Sezerel, 2015) aktarmacı bir geleneğin oluşması, paradigma tartışmalarının göz ardı edilmesinin gerekçeleri olarak gösterilmektedir. Bir paradigmanın varsayımlarının sorgulanmaksızın kabul edilmesi, verili bilimin normal ya da olağan bilim süreci içinde olduğunu göstermektedir (Kuş, 2007). Alternatif paradigmaların kendilerine güçlülükle yer bulduğu yerli turizm literatürü de olağan bilim olarak işletmecilik ağırlıklı pozitivist paradigma ile hareket etmektedir. Söz konusu “olağan bilim” benzer çalışmalarda görüldüğü gibi, pragmatizm ağırlıklı ve nicel ya da nitel araştırma yöntemlerinden birini önceleyen ve karma yöntem konusunda “çekimser” kalan bir bilimsel paradigmayla hareket etmektedir (Downward, 2005). Öte yandan, nitel yöntemle çalışılsa dahi, boş zaman ve turizm üzerine yapılan çalışmaların post-pozitivist ve pragmatik olduğu görülmektedir (Henderson, 2011: 342).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada elde edilen temel sonuç; turizm dergilerinde, yönetim ve örgüt çalışmalarında ana akım

görüş olarak nitelendirilen pozitivist/post-pozitivist paradigmanın egemen olmasıdır. Araştırmacıların bu paradigma konumunu benimsemeleri, yorumlayıcı ya da eleştirel kuramların literatürde çok kısıtlı biçimde yer bulduğunu göstermektedir. Bu durum, yerli literatürde “normal bilimin” pozitivism ağırlıklı paradigmayla yürüdüğünü göstermektedir.

Bu çalışmanın tasarım sürecinde ve izleyen aşamalarda, evrensel literatürde turizmin bir disiplin olarak ne olduğu ve nasıl olacağı konularında zengin bir literatürün var olmasına karşın, yerli yazında turizmin bir bilimsel disiplin olarak nerede konumlandığı, turizm araştırmacısının paradigma eğilimleri konusundaki çalışmalar sınırlıdır. Bu nedenle, akademik literatürde ve lisansüstü eğitimde paradigma konusuna verilen ağırlığın artırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Çalışmada elde edilen diğer bir sonuç ise, gerek nicel gerekse nitel yöntemle yapılan çalışmalarda pragmatik ve sektörel bakış açısının araştırma tasarımlarını domine etmesidir. Bu sonuç, uluslararası yazınla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, son yıllarda nitel araştırma yöntemini benimseyen araştırmalardaki artışın henüz pragmatik eğilimde seyretse de, yorumlayıcı ve eleştirel paradigmalara doğru bir yön vereceğine dair nüveler sunmaktadır. Bu anlamda, yukarıda tanımlanan içerik ve yöntem çeşitliliğine yönelik sınırlı da olsa bir kanal açıldığı görülmektedir. Pozitivist ve yorumlayıcı paradigmalardan beslenen araştırmaların yanı sıra az sayıda eleştirel çalışmaya rastlanmaya başlanması ise hem uluslararası yazında eleştirel paradigmanın meşruluk kazanmaya başlaması hem de uluslararası yayınları takip eden akademinin Türkiye bağlamını açıklamak için yeni perspektifler sunan eleştirel paradigmayla ilgilendiğini göstermektedir.

Bu çalışmada, yerli turizm literatüründe turizm araştırmalarına yer veren dergilerin, farklı yıllarda ortaya çıkmalarına ve farklı kişilerce yönetilmelerine rağmen, aynı örüntüyü takip ettikleri ortaya çıkmaktadır. Farklı paradigmaların diyalog kurabilmelerini sağlamak için; söz konusu dergilerde alternatif paradigmalara yer verilmesinin ya da alternatif paradigmalara yönelen yeni dergilerin ortaya çıkmasının mevcut literatürü zenginleştireceği düşünülmektedir.

Çalışma, 2013-2017 yılları arasındaki beş yıllık dönemde hakem denetimli ve DergiPark Akademik'te taranan turizm dergilerinde yayınlanan makalelerle sınırlıdır. İleride yapılacak olan araştırmalarda turizm alanına yönelik sosyal bilim dergilerinde yayınlanan makalelerin de araştırma kapsamına dâhil edilmesi ve tarihsel olarak ilk çalışmalardan başlanması araştırma paradigmalarının bütüncül bir görünümünün sunulabilmesi için yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akın, M. H. & Sezerel H. (2015). Öykünme ve Özgünlük: Turizm Alanındaki Liderlik Araştırmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 715-732.
- Akış Roney, S. (2011). Bilimsel Araştırma Nedir?. *Anatolia: Turizm Araştırmaların Dergisi*, 22(2), 211-215.
- Akoğlan Kozak, M., Evren S. & Çakır, O. (2013). Tarihsel Süreç İçinde Turizm Paradigması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(24), 7-22.
- Akova O. & Çakmak T. F. (2015). Boş Zaman Paradigmasının Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Yaklaşımıyla İlişkisi ve Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 3(2), 28-36.
- Burrell, G. & Morgan, G. (1979). *Sociological Paradigms and Organisational Analysis*. London: Heinemann.
- Ceylan, S. & Somuncu, M. (2016). Kültür Turizmi Alanlarında Turizmin Çeşitlendirilmesine Eleştirel Bir Bakış: Safranbolu UNESCO Dünya Miras Alanı. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1).
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma Deseni*. Çev. Selçuk Beşir Demir (Ed.), İstanbul: Eğiten Kitap.
- Çelik, A. & Altıntaş, V. (2017). İşgören Bulma ve Seçiminde Cinsiyet Ayrımcılığının Etkisi: İzmir'deki A Grubu Seyahat Acentalarına Yönelik Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(1), 90-107.
- Çiçek, D. & Kozak, N. (2012). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde Yayımlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 734-756.
- Davras, G. M. & Davras, Ö. (2015). Gastronomi ve mutfak sanatları bölümü öğrencilerinin turizm sektöründe cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili düşünceleri. *Journal of Tourism Theory and Research*, 1(2), 87.
- Dikeçligil, B. (2010). Bilimsel Paradigmaların Oluşumunda ve Dönüşümünde Sosyolojik Bağlam. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 4(7), 53-62.
- Dikili, A. (2013). Eleştirel Yönetim Çalışmaları Ana Akım Yönetim Çalışmalarının Yönünü Değiştirebilir Mi?. İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 15(2), 52-62.
- Downward, P. (2005). Critical (Realist) Reflection on Policy and Management Research in Sport, Tourism and Sports Tourism. *European Sport Management Quarterly*, 5(3), 303-320.
- Evren, S. & Kozak, N. (2014). Bibliometric Analysis of Tourism And Hospitality Related Articles Published in Turkey. *Anatolia*, 25(1), 61-80.
- Freire, P. (2006). *Erzilenlerin Pedagojisi*. Çev. Zeynek Dilek Hattatoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Glesne, C. (2013). *Nitel Araştırmaya Giriş* (2. baskı). Çev. A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hardwig, J. (1985). Epistemic dependence. *The Journal of Philosophy*, 335-349.
- Henderson, K. A. (2011). Post-Positivism and the Pragmatics of Leisure Research, *Leisure Sciences*, 33(4), 341-346.
- İslamoğlu, A. H. & Alnıaçık, Ü. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayınları
- Jacqutte, D. (2002). *Ontology* [Elektronik Kaynak]. Chesham: Acumen
- Jennings G. R. (2007). Advances in Tourism Research: Theoretical Paradigms and Accountability. Matias A., Nijkamp P., Neto P. (Ed.), *Advances in Modern Tourism Research Economic Perspectives* içinde. (s. 9-37). Physica-Verlag: Heidelberg.
- Koçel, T. (2003). İşletme Yöneticiliği, Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ. Baskı, İstanbul.
- Kuhn, S. T. (1995). *Bilimsel Devrimlerin Yapısı* (4. baskı). Çev. Nilüfer Kuyaş. İstanbul: Alan Yayınevi.
- Kuş, E. (2007). Sosyal Bilim Metodolojisinde Paradigma Dönüşümü ve Psikolojide Nitel Araştırma. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), 19-41.
- Mackenzie, N. & Knipe, S. (2006). Research dilemmas: Paradigms, methods and methodology. *Issues in educational research*, 16(2), 193-205.
- Özen Ş. (2002). Türkiye'deki Örgütler/Yönetim Araştırmalarında Törenselleşme Sorunu. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 5-31.
- Öztürk, A. T. (2010). Turizm Endüstrisi ve İşletmelerinde Paradigma Değişimi ve Sezgisel Kararların Önemi. 1. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı, 1-12.
- Öztürk, Ü. (2012). Thomas Kuhn'un Paradigma Kavrayışı Üzerine Analitik Bir İrdeleme. *Kaygı: Uludağ Ü. Fen-Edebiyat F. Felsefe D*, 19, 173-191.
- Quine, W. V. O. (1969). *Epistemology naturalized*. 69-90.
- Research in Sport, Tourism and Sports Tourism, *European Sport Management Quarterly*, 5(3), 303-320.
- Sargut, S. (2001). *Kültürler arası farklılaşma ve yönetim*. Ankara: Verso Yayıncılık.
- Tayfun, A., Küçükergin, F. N., Aysen, E., Eren, A. & Özekici, Y. K. (2016). Turizm Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 50-69.

Tribe J., Dann, G. & Jamal, T. (2015) Paradigms in Tourism Research: A Trialogue, *Tourism Recreation Research*, 40(1), 28-47.

Tribe, J. (2001). Research Paradigms and the Tourism Curriculum. *Journal of Travel Research*, 39, 442-448.

Tutar, H. (2013). İşletme ve Yönetim Terimleri Ansiklopedik Sözlük. Detay Yayıncılık, Ankara.

Uğuz, S. Ç. & Topbaş, F. (2016). Turizmde Kadın İstihdamı ve Ücret Ayrımcılığı: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 27(1).

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extensive Summary

Research Paradigms and Tourism Literature

Barış ÇIVAK*, Hakan SEZEREL

Introduction

Paradigm means a model or an example that has been generally accepted. According to Kuhn (1995), the paradigm is all the values and habits shared by the science community. The paradigm is a philosophy or framework that sets forth the assumptions about the nature of truth and reality, the questions that can be investigated and how these questions will be solved (Glesne, 2013:7). In addition to topic selection (ontological preferences), researchers' preferences for research methodology (epistemological preferences) are also determined in paradigms. Paradigm which is used synonymously with worldview and ideology occurs trends in a discipline, values based on academic advisers' beliefs, or past research experience. These beliefs and tendencies influence researchers' preferences for working quantitatively, qualitatively, or mixed methods (Creswell, 2014:6).

In this study, while determining the paradigm tendencies that exist in domestic tourism researches, three main paradigms have been identified in the literature. These paradigms are; positivism, interpretive, and critical paradigms (Akış Roney, 2011; Tribe, 2001; Creswell, 2014).

In positivism; ontologically, the understanding that the social and natural world is governed by "universal" laws is predominant. Accordingly, the real world is a closed system with a static and identifiable pattern. For this reason, it is possible to predict events and behaviors by determining the reality. The information created by this paradigm approach which is called positivism or post-positivism, is based on the observation and measurement of the reality that is "independent somewhere" in the world independent of the researcher.

The interpretive paradigm rejects some assumptions of the positivist paradigm. In the interpretive paradigm, reality is a complex and variable structure that occurs in the social environment. For this reason, the way of "knowing" is related to how people understand and interpret the environment.

Critical paradigm questions the "usual" and "normal" status of human product, which is asserted to be constructed by historical, economic, social, and

* Corresponding author at: Anadolu University, Faculty of Tourism, E-Mail Address: bariscivak@anadolu.edu.tr

cultural values. In general, it criticizes ideology and examines alienation, commodification, oppression and oppression practices. The aim of critical paradigm is to emancipate individuals and societies from oppression and oppression practices through scientific research (Dikili, 2013). In this paradigm, the qualitative research method seems to be preferred in general (Akış Roney, 2011).

Method

In this study, it is aimed to determine the research paradigms of refreed journal articles between 2013-2017. In the study, studies on “conference notes, postgraduate thesis abstracts, translation articles, tourism research reviews and Turkish tourism researchers” were excluded. However, three articles identified as not related to the field of tourism have been excluded from the scope of the research. Accordingly, the number of articles received for evaluation is 326. While the articles were evaluated, summary, method and result sections were scanned; 326 articles have been classified by the NVivo 12 qualitative data analysis program in terms of “the year of publication of the article”, “research method”, “journal name”, and “paradigm” parameters. While paradigm classifications were made, triple paradigm classifications accepted in the literature were used (Akış Roney, 2011; Glesne, 2013; Tribe, 2001).

Findings

According to the analysis, 31.1% of the researches are in *The Journal of Travel and Hotel Management*, 26.1% in *Anatolia Tourism Research Journal*, 12.3% in *Tourism Academic Journal*, 9.5% *Tourism Theory and Research*. The number of articles in other journals is proportionally less. Because these magazines are 1-2 years old.

From 326 studies, positive paradigm in 255 (78.2%) studies, interpretive paradigm in 67 (15.67%) studies and critical paradigm in 4 (1.22%) studies were adopted. From this point of view, it can be stated that the positivist paradigm is dominant in the studies carried out between 2013-2017. Over the years, while the positivist paradigm had in the course of 81-83%, It is observed that it decreased to 72.8% in 2017. The interpretative paradigm, which had in course of 14-17% in before 2017, increased to 26.4% after 2017.

It can be stated that there is an increase in the number of articles, and it can also be expressed as an acceleration in 2017. The main reason of this, three more journals entered to the list of journals scanned at *DergiPark* in 2017. With the started publishing of these journals, there has been a doubling of the number of

articles. In terms of paradigm distribution, it is seen that the positivist paradigm has increased from 82.9% in 2013 to 83.9% in 2015. However, it can be said that since 2016, this rise has fallen into a decline. Because, it seems that the positivist paradigm fell to 78.8% in 2016 and to 72.8% in 2017. One of the main reasons for this decline may be that in recent years qualitative research has been preferred. It is seen that quantitative method was applied in 184 (56.4%) studies and qualitative method was applied in 138 (42.3%) studies. However, in four (1.3%) studies were used both qualitative and quantitative methods. While positivist paradigm approach is used in most quantitative studies (97% and above); this circumstance is different in qualitative research studies. For instance, interpretive paradigm have been adopted in 42.9% of qualitative studies in 2013. However, it can be said that the interest in qualitative research has increased in recent years. 40% of the studies which is done in 2013, 35% in 2014 and 30.3% in 2015 have been performed qualitatively. In the obtained data, there was a decrease in the qualitative studies between 2013 and 2015; in contrast to the decline in this period, it seems that there was an increase in 2016-2017.

According to the findings, most studied subjects in tourism journals are organizational behavior ($n = 32$), food and beverage ($n = 26$), human resources ($n = 26$), marketing ($n = 24$), the destination ($n = 22$), sustainable tourism ($n = 17$), tourism-visitor studies ($n = 16$), education in tourism ($n = 15$), management practices ($n = 15$) and history of tourism ($n = 14$). However, it appears that the majority of the studies adopted a positivist paradigm. The issues of marketing, customer relations, tourist-visitor activities, strategic management, finance, business tourism, organizational culture, food safety and hygiene, health tourism, thermal tourism, tourist guidance, tourism economy and transportation are all embraced with positivist paradigm. Interpretive paradigm has been adopted in the topics relevant to tourism history, dark tourism, political crises, and terrorism.

Results

The main result of this study is that the positivist/post-positivist paradigm, which is considered as the mainstream view in tourism and tourism journals, is dominant. This shows that the interpretive or critical theories are very limited in the literature and the “normal science” is predominantly positivism.

Although there is a rich literature on tourism in the universal literature, there is limited research on the tourism researcher’s paradigmatic tendencies. For this reason, it is necessary

to increase the weight given to paradigm in academic literature and in postgraduate education. Another result of the study is that the pragmatic and sectoral view dominates the research designs. This result is similar to the international literature. But there is clues that the tendency to interpretive paradigm will increase.

In this study, it is revealed that the tourism journals in Turkey follow the same pattern although they are emerged in different years and managed by different people. Alternative paradigms should be included in the journals or new journals addressing alternative paradigms need to be established. Thus the existing literature can be enriched.